

HAA

NID

AidWatch jelentés

Fókuszban a civil szervezetek forrásai: a magyar szervezetek nemzetközi fejlesztési és humanitárius tevékenységeinek kormányzati támogatása

Szerző / Udvari Beáta
Szerkesztő / Balogh Réka
Szöveggondozó / Vértessy Zsófia
Grafikai terv / Kiss Barnabás
Kiadó / HAND Szövetség
E-mail / info@hand.org.hu
www.hand.org.hu

© 2024 HAND

Az Európai Unió
támogatásával

Jelen kiadvány az Európai Unió finanszírozásával valósult meg az „Együtt egy nyitott, igazságos és fenntartható Európa felé a világban - Negyedik Trió EU Elnökségi Projekt” keretein belül. Tartalma a szerző és a kiadó kizárólagos felelősségét képezi és nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió álláspontját.

Az „Együtt egy nyitott, igazságos és fenntartható Európa felé a világban - Negyedik Trió EU Elnökségi Projekt” az Európai Unió társfinanszírozásával valósul meg, a magyar HAND Szövetség; a spanyol La Coordinadora; a belga CNCD-11.11.11 és 11.11.11., mint nemzeti civil szervezeti platformok, valamint a CONCORD, mint európai civil szervezeti szövetség partnerségében, közösen munkálkodva a fenntartható fejlődés és nemzetközi együttműködés területén.

TARTALOM

Előszó	3
Kulcspontok	5
Bevezetés	6
1. Magyarország a bilaterális támogatási rendszerben	7
2. A civilek szerepe a nemzetközi fejlesztésben	9
3. A támogatást közvetítő civil szervezetek típusai, nemzetközi kitekintés	10
4. Civil szervezeteken keresztül megvalósított projektek jellemzői, Magyarország	17
4.1 Általános jellemzők	17
4.2 A Külügyminisztérium és a Miniszterelnökség tevékenységei	20
4.3 Koncentráció	25
5. Az OECD ajánlásai a kormányzat számára a civil szervezetekkel való együttműködésre vonatkozóan	27
6. A HAND Szövetség ajánlásai	28

Rövidítésjegyzék

AidWatch	A nemzetközi fejlesztésre és humanitárius segélyezésre felhasznált kormányzati források monitorozása
CONCORD	European Confederation of NGOs working on sustainable development and international cooperation (A fenntartható fejlődéssel és nemzetközi együttműködéssel foglalkozó nem kormányzati szervezetek európai szövetsége)
CSO	Civil society organisation (civil szervezet)
DAC	Development Assistance Committee (OECD Fejlesztési Támogatási Bizottsága)
GNI	Gross National Income (bruttó nemzeti jövedelem)
KKM	Külgazdasági és Külügyminisztérium
ODA	Official development assistance (Hivatalos fejlesztési támogatás)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Gazdasági és Fejlesztési Együttműködési Szervezet)
NEFE	Nemzetközi fejlesztési együttműködés
SDG	Sustainable Development Goals (Fenntartható fejlődési célok)

ELŐSZÓ

A HAND Szövetség időről időre igyekszik írásos, ún. AidWatch jelentés formájában, vagy rendezvény keretében reflektálni hazánk megelőző években folytatott nemzetközi fejlesztési együttműködési (NEFE) tevékenységeire, a támogatások mennyiségére, minőségére, a múltbeli és a jövőben várható trendekre. A Szövetségünk főpályázója annak az Európai Bizottság által támogatott nemzetközi projektnek, ami az Európai Unió Tanácsának elnökségét ellátó országok fejlesztési platformjaival, valamint a fejlesztési civil szervezetek európai ernyőszervezetével, a CONCORD Europe-pal együttműködésben valósul meg.¹ Ennek keretében tesszük közzé következő AidWatch jelentésünket. A projekt a magyar elnökségre való felkészülést és az elnökség ideje alatt a NEFE-t érintő civil tevékenységeket támogatja. A projekt egyik kiemelt prioritása, hogy minél szélesebb körben mutassa be a civil szervezetek munkáját e területen, valamint hogy elősegítse, hogy a szervezetek munkájukat támogató jogszabályi, szakpolitikai, pénzügyi és támogatási környezetben dolgozhassanak. Ennek kapcsán a Szövetség a civil szervezeteknek nyújtott magyar kormányzati támogatások kérdését állította az AidWatch jelentés fókuszába. Mindezt annak érdekében, hogy a nemzetközi fejlesztés végső kedvezményezettjeinek, az alacsony és közepes jövedelmű országok állampolgárainak életét valóban jobbra tehesük, és hogy a globális társadalmi és környezeti kihívásokra képesek legyünk valóban hatékony, közös válaszokat adni. Ha más nem, az elmúlt évek minket, magyarokat is közelről érintő válságai tökéletesen világossá tették, hogy a problémák nem állnak meg az országhatároknál, és hogy nekünk is ki kell vennünk a részünket ezek megoldásából.

Az utolsó magyar AidWatch jelentés 2019-ben jelent meg. Az azóta eltelt 4 évben radikális átalakulás zajlott le a magyar nemzetközi fejlesztés és humanitárius segélyezés területén. 2019 után külön minisztériumok feleltek a fejlesztési és humanitárius területért, hogy aztán 2022-től újra a Külgazdasági és Külügyminisztérium irányítsa mindkettőt. 2019-ben létrejött egy végrehajtó ügynökség (Hungary Helps Ügynökség), ami először csak a humanitárius területért és az üldözött keresztény közösségek megsegítéséért felelt, ma már azonban a NEFE is hozzátartozik. Időközben a hazánk által ún. hivatalos fejlesztési támogatásokra (official development assistance - ODA) szánt kormányzati források a nemzeti bruttó jövedelem %-ában vizsgálva 2017-hez viszonyítva kb. a 2,5-szeresére nőttek, az utolsó három évben a 0,26-0,28%-os szint körül mozogva. Ez már nem áll messze az uniós szinten megfogalmazott kötelezettségvállalásunk teljesítésétől, a 0,33% elérésétől. Az utóbbi három évben a magyar támogatási összegek abszolút értékben is átlépték a 400 millió dolláros határt (2021-es árakon). Habár a 2020-as csúcsev óta fokozatos visszaesés mutatkozik az összegekben, továbbra is teljesülni látszik a 2020-tól indult NEFE-stratégiában vállalt cél: 2025-re elérjük a 0,25% ODA arányt. Mindezt úgy, hogy sok más országgal ellentétben a NEFE-re vonatkozó statisztikai adatszolgáltatásban nem jelentettük az ukrán menekültek fogadására szánt forrásokat, ami más államok statisztikáját olykor megsokszorozta. Tehát a 2018-ban beindult jelentős növekedés tartósnak bizonyult, még ha a COVID-járvány és az inflációs tendenciák nyilván nehezítették is ezt. Van tehát mire reflektálni egy AidWatch jelentés keretében.

¹ Negyedik trió EU elnökségi projekt - Együtt egy nyitott, igazságos és fenntartható Európa felé a világban, <https://www.hand.org.hu/portfolio/eu-elnoksegi-projekt-egy-nyitott-igazsagos-es-fenntarthato-europa-fele-a-vilagban/>

Ebben az évben a Szövetség ugyanakkor a civil szervezeteknek nyújtott támogatások elemzésével egy szűkebb fókuszot adott a kormányzati költségek vizsgálatának. A szervezetek számára nem mindegy ugyanis, hogy a hatékony civil szerepvállaláshoz a kormányzati intézkedések és pénzügyi támogatások hogyan járulnak hozzá. A magyar NEFE immár 20 éves története során volt olyan időszak, amikor a kormányzat a civil szervezetek jelentőségét, hozzáadott értékét, a bevonásukkal járó előnyöket nem tette számukra is elérhető kormányzati források formájában is kézzelfoghatóvá. 2018-ig az OECD statisztikák tanúsága szerint a bilaterális támogatások elenyésző százalékában vont be a kormányzat civil szervezeteket, a kifejezetten civil szervezeteknek kiírt nyílt pályázati támogatások pedig 2016-tól szüneteltek egészen 2024-ig.

2024 folyamán - a magyar uniós elnökséget megelőzően és az elnökség ideje alatt - több szempontból is körüljárjuk a civilek szerepét és a szerepvállalásukat támogató környezet témáját. Jelen tanulmányban a vizsgálatot az OECD által közzétett, és a jelentés írásakor elérhető 2020-as és 2021-es évek statisztikai adataira, valamint a 2023-ban Magyarországról közzétett OECD DAC peer review jelentésre alapoztuk.

HAND Szövetség

KULCSPONTOK

Az AidWatch ezen jelentése azt vizsgálja, hogy Magyarország a nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenységébe miképp vonja be a civil szervezeteket. A rendelkezésre álló megvizsgált dokumentumok alapján a főbb megállapítások a következők:

1. Magyarország megfordítva a korábbi trendet, az elmúlt 5 év során **hivatalos fejlesztési támogatásainak** (official development assistance - ODA) **minimum 50-60%-át bilaterális úton** juttatja el a kedvezményezett országoknak. 2020-ban a Magyarország által nyújtott fejlesztési támogatás meghaladta a 400 millió USD-t, és azóta is e körül mozog, ami a magyar bruttó nemzeti jövedelem (Gross National Income - GNI) 0,26-0,28%-a.
2. A bilaterális támogatásokkal finanszírozott programok, projektek megvalósításába **Magyarország is bevon civil szervezeteket, azonban egyelőre évenként jelentős hullámzást mutató mértékben**. 2020 és 2022 között egyik évről a másikra több tízmillió USD-ral csökkentek, majd növekedtek a civileknek nyújtott támogatási összegek.
3. Az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottságának (Development Assistance Committee - DAC) országaiban leginkább a **civil szervezeteken keresztül nyújtott támogatás** a jellemző, nem pedig a civil szervezetek saját programjaira adott közvetlen támogatás.
4. A civil szervezeteknek nyújtott magyarországi bilaterális támogatások **nagyobb hányada is (85%) inkább jelenti a kormányzati szervek által meghatározott prioritásokon alapuló programok megvalósítását**, mintsem a szervezetek teljesen önálló fejlesztési tevékenységeihez nyújtott szabadon felhasználható program- vagy működési támogatás nyújtását.
5. A magyar kormányzat leginkább a **Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM)**, valamint a **Miniszterelnökség** által finanszírozott programokba, projektekbe von be civil szervezeteket. Sok kisebb költségvetésű projekt valósul meg, amiből következően a források elapóznak a projektek között.
6. A sok kis projekt ellenére **erős koncentráció** mutatkozik a civil szervezeteknek nyújtott bilaterális támogatást illetően: 2016-2020 között a civil szervezeteket érintő támogatások 71%-át két civil szervezet tudhatta magáénak, a támogatást pedig a Vajdaságban és a Kárpátalján megvalósuló projektek finanszírozására használták fel.
7. **A KKM által megvalósított projektekbe gyakran a magánszféra vállalkozásait vonják be, nem a civil szervezeteket**, melynek egyik oka a projektek méretében, másrészt a kormányzat által preferált beavatkozási szektorok jellegében keresendő. **A Hungary Helps Ügynökség nyitott a civil szervezetek felé, azonban eddig jellemzően nyílt pályázati felhívások nélkül nyújtott adományjellegű támogatásokat** civilek számára, amitől a támogatási rendszer kevésbé volt átlátható és kiszámítható. A KKM és a Hungary Helps Ügynökség tájékoztatása szerint a **jövőben mindinkább pályázati kiírásokon keresztül tervezik bevonni a civil szervezeteket**.
8. A vizsgált években (2020, 2021) a **KKM** projektjei, amelyekben civil szervezetek is részt vettek, a **felső közepes jövedelmű országokra** fókuszáltak, és gazdaságfejlesztési programokat valósítottak meg. A **Miniszterelnökség** a civil szervezetek **alacsony jövedelmű országokban** zajló munkáját támogatta, elsősorban oktatási, egészségügyi projektek megvalósításával.

BEVEZETÉS

A 2016-2030 közötti fejlesztési irányokat az ENSZ által elfogadott Fenntartható fejlődési célok (Sustainable Development Goals - SDG) határozzák meg. A 17 cél több helyen is hangsúlyozza, hogy a fejlett országoknak fejlesztési támogatást kell nyújtani a fejlődő, de különösen a legkevésbé fejlett államok fejlesztése, fejlődése érdekében. **Az Európai Unió is elkötelezett e célok teljesítése iránt, és az EU és az OECD tagjaként Magyarországra is felelősség hárul e tekintetben.** Az SDG-k 17.2. alcélja deklarálja, hogy a fejlett országoknak GNI-arányosan (a bruttó nemzeti jövedelem arányában) 0,7%-ot kellene ún. hivatalos fejlesztési támogatásokra¹ fordítani, a legkevésbé fejlett országokba irányuló támogatás nagysága pedig el kell, hogy érje a GNI 0,15-0,20%-át. Az Európai Unió 2017-ben fogadta el az új fejlesztésről szóló európai konszenzust², ami szintén ezt az elvárást rögzíti. A 2002 után csatlakozott EU-tagországok azt vállalták, hogy NEFE-támogatásuk 2030-ra elérje bruttó nemzeti jövedelmük 0,33%-át.

Magyarország már a rendszerváltozás előtt is nyújtott támogatást különböző országoknak, azonban az Európai Unióhoz, később pedig az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottságához való csatlakozása új lendületet és fókuszot adott a magyar nemzetközi fejlesztési együttműködésnek.

A nemzetközi fejlesztési együttműködés szereplői a kormányzati hivatalok mellett a civil szervezetek is (civil society organisation - CSO). A civil szervezetek helyszíni ismereteikkel, tapasztalataikkal képesek segíteni a fejlesztési programok megvalósítását. E jelentés arra fókuszál, hogy a magyar nemzetközi fejlesztési együttműködésben, a fejlesztési támogatásokat tekintve a civil szervezetek hogyan vesznek részt. **A jelentés az alábbi kérdésekre tér ki:**

- **Mekkora kormányzati támogatásban részesülnek a civil szervezetek Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködés területén végzett tevékenységében?**
- **A magyar civil szervezetek szerepe mennyire követi a DAC és a V4-országok trendjeit?**
- **A civil szervezetek bevonásával megvalósult magyar fejlesztési projekteknek milyen jellemzőik vannak?**

A jelentésben szereplő adatok forrásai az OECD különböző, nyilvánosan is elérhető adatbázisai, valamint az OECD által kiadott országelemzések (peer review). Néhol hosszabb időtávot mutatunk be a trendek elemzésére, de alapvetően a jelentés elkészítésének időpontjában elérhető legfrissebb adatokra (2020. és 2021., egyes esetekben 2022. év) támaszkodunk. A jelentés első részében elhelyezzük Magyarországot a bilaterális nemzetközi fejlesztési rendszerben, majd a civil szervezetekre fókuszálunk a fentebb felvetett kérdések mentén.

¹ A jelentésben a hivatalos fejlesztési támogatás alatt az OECD által definiált hivatalos fejlesztési támogatást (official development assistance - ODA) értjük. Szinonimaként használjuk a NEFE (nemzetközi fejlesztési együttműködés), NEFE-támogatás kifejezéseket.

² European Commission, Directorate-General for International Cooperation and Development, *The new European consensus on development - 'our world, our dignity, our future'*, Publications Office, 2017, <https://data.europa.eu/doi/10.2841/166304>

I. MAGYARORSZÁG A BILATERÁLIS TÁMOGATÁSI RENDSZERBEN

Magyarországon az Európai Unió csatlakozással új lendületet vett a nemzetközi fejlesztési együttműködésben való részvétel, ugyanis a csatlakozással a fejlődő világgal való kapcsolatot újjá kellett építeni. Ezt azonban nehezítette a tény, hogy a nemzetközi fejlesztési együttműködésben Magyarországnak - és az új tagországoknak általában - korlátozott tapasztalata volt. Még két évtized elteltével is igaz, hogy ezen EU-s politikában a régi tagországok dominálnak tapasztalatuk és finanszírozási forrásaik okán. Annak érdekében, hogy Magyarország sikeres lehessen, a - humán és pénzügyi - források növelése, a szakismeretek bővítése mellett a hazai társadalmi tudatosság fejlesztése is szükséges. Ezzel összhangban komoly lépés volt, amikor az Országgyűlés 2014. decemberében elfogadta a nemzetközi fejlesztési együttműködésről szóló törvényt (2014. évi XC. törvény a nemzetközi fejlesztési együttműködésről és a nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról). Ezt egészítették ki 2020-ban egy külügyminisztériumi rendelettel (5/2020. (II. 28.) KKM rendelet a nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenység formáiról), amely rögzíti a nemzetközi fejlesztési együttműködés formáit, célját és a kapcsolódó definíciókat. További fontos lépés volt a magyar NEFE terén, hogy Magyarország 2016-ban az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottságának tagjává vált. Szervezeti szempontból a Hungary Helps Ügynökséget fontos még kiemelni, ami kormányzati nonprofit szervezetként 2019-ben kezdte meg munkáját, először a Miniszterelnökség, 2022. júliusától pedig a Külgazdasági és Külügyminisztérium szakpolitikai irányítása és felügyelete alatt mint a magyar fejlesztési és humanitárius szakpolitika végrehajtó szakintézménye. Az intézmény mandátuma alapján kezdetben főként a humanitárius segítségnyújtásra és az üldözött keresztény közösségek megsegítésére fókuszált. A 2022-ben beindult intézményi átalakításoknak és a 2024. január 1-én életbe lépett 2023. évi LXXXIX. törvény a Hungary Helps Programról rendelkezéseinek nyomán immár egységesen felel mind a NEFE, mind a humanitárius, mind az új beavatkozási kategóriaként megfogalmazott veszélyeztetett közösségek stabilitását erősítő tevékenységek végrehajtásáért. A megalakulása óta eltelt időben a fejlesztés terén aktív magyar civil szervezetek számára ez az intézmény vált kulcsfontosságúvá a NEFE-intézményrendszeren belül a civileknek nyújtott támogatások révén.

A fejlesztési támogatások bilaterális és multilaterális úton is eljuthatnak a célországba. A bilaterális támogatások esetén a donorországok közvetlenül a fogadó (fejlődő¹) országnak juttatják el a támogatást, ezáltal a donork nagyobb kontrollt tudnak gyakorolni a támogatások fölött. A multilaterális támogatások esetén a donor és a recipiens közé egy nemzetközi szervezet ékelődik be. Globálisan a fejlesztési támogatások egynegyede jut el multilaterális úton a fejlődő országokba, míg háromnegyedik bilaterális úton. A jelentésben a bilaterális támogatásokra koncentrálunk.

Magyarországon kezdetben a multilaterális támogatások domináltak, azonban az elmúlt évek adataiban már körülbelül fele-fele arányban jelennek meg a bilaterális és multilaterális juttatások. **Magyarország 2021-ben a fejlesztési támogatásai 58%-át, 2022-ben pedig már 75%-át**

¹ A jelentésben fejlődő ország alatt a Világbank által meghatározott alacsony, alsó közepes és felső közepes jövedelmű országokat értjük. Részletesen: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>.

A hivatalos fejlesztési támogatásra jogosult kedvezményezett országok listáját az ún. DAC-lista tartalmazza, amit rendszeresen frissít az OECD: <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/daclist.htm>.

bilaterális úton juttatta el a támogatandó országoknak. 2021-ben a multilaterális támogatás 81%-a, 2022-ben pedig 32%-a az EU intézményeihez került. A visegrádi országok esetén a bilaterális támogatások aránya az alábbiak szerint alakult 2022-ben (és 2021-ben): Lengyelország 76% (30%), Csehország 70% (23%) és Szlovákia 23% (23%). Szlovákia kivételével egyértelműen kitűnik a bilaterális NEFE-támogatások arányának szignifikáns növekedése, ami vélhetően az orosz-ukrán háborúnak köszönhető.¹

A 2014. évi törvényt követően Magyarország évről évre egyre több bilaterális támogatást nyújtott (1. táblázat): 2021-es árakon számolva 2016-ban 65,75 millió USD-t, 2020-ban több mint 240 millió USD-t, 2022-ben pedig már 300 millió USD fölötti összeget. A visegrádi országok közül 2020-ig Lengyelország nyújtotta a legmagasabb összegű bilaterális támogatást, míg Magyarország Csehországgal vetekedett a második helyért. 2020 óta a magyar bilaterális költségek jelentősen megnövekedtek, egyes években megelőzve Lengyelországot is. Ez köszönhető annak is, hogy a teljes magyar ODA növekedésnek indult. A 2020-ban, 2021-ben és 2022-ben nyújtott összes ODA-támogatás a magyar bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 0,26-0,28%-át tette ki. A három másik visegrádi országban 2022-ig ez az arány 0,13-0,15% között mozgott, majd 2022-ben az ukrán menekültek fogadására fordított költségek miatt Csehországban és Lengyelországban is jelentősen megnőtt (0,36%-ra és 0,51%-ra)². A DAC-országokat tekintve azonban - értelemszerűen - nem ezek az országok a legmeghatározóbbak sem a teljes ODA, sem a bilaterális támogatások tekintetében. A 2021-es adatokat nézve Lengyelországból származott az összes DAC-ország által adott bilaterális támogatások 0,22%-a (2022-ben viszont már 1,6% az ukrán menekültek fogadásával kapcsolatos költségek miatt). Magyarország az összes bilaterális DAC-támogatás 0,2%-áért, Csehország 0,07%-áért (2022-ben 0,43%, szintén az ukrán menekültköltségek miatt), Szlovákia pedig 0,03%-áért felelt³, így a V4-országok 2021-ben a bilaterális DAC-támogatások összesen csupán 0,5%-át adták.

1. táblázat A V4-országok bilaterális ODA támogatásainak összege (millió USD, 2021-es árakon) és aránya a DAC-országok által nyújtott összes bilaterális támogatáshoz képest (%), 2015-2022

Összes bilaterális kifizetés (millió USD, 2021-es áron)								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DAC-országok	107040,67	117714,86	118193,47	113231,68	113220,36	122021,91	129364,92	167632,26
Csehország	93,57	93,62	99,78	112,41	109,27	80,42	88,51	727,98
Magyarország	57,10	65,75	44,30	136,39	172,54	244	253,23	318,24
Lengyelország	113,83	176,92	248,36	251,29	226,30	220,44	283,92	2741,88
Szlovákia	20,24	30,49	40,72	34,81	23,83	39,68	36,59	42,56

1 Ausztráliában, Kanadában, az USA-ban, Japánban, Svájcban, Németországban, Izlandon, Dél-Korában, Hollandiában, Új-Zélandon, Norvégiában és az EU intézményeiben a bilaterális támogatások aránya 70% fölötti.

Adatok forrása: https://public.tableau.com/views/AidAtAGlance/DACmembers?:embed=y&:display_count=no?&:show-VizHome=no#1, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1>

2 Magyarország a Külgazdasági és Külügyminisztérium tájékoztatása szerint úgy döntött, hogy nem jelenti ODA-kölségként az ukrán menekültek fogadására fordított forrásokat 2022-re, mert ezek az egy-egy évre vonatkozó statisztikai kiugrások félrevezetőek lehetnek.

3 Összehasonlításképpen: 2021-ben Németországból származott az összes DAC-támogatás 17,6%-a, az Egyesült Királyságból 8,1%-a, az USA-ból pedig 25,7%-a.

A DAC-országok által nyújtott összes bilaterális támogatás %-ában

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Csehország	0,09	0,08	0,08	0,1	0,1	0,07	0,07	0,43
Magyarország	0,05	0,06	0,04	0,12	0,15	0,20	0,20	0,19
Lengyelország	0,11	0,15	0,21	0,22	0,20	0,18	0,22	1,64
Szlovákia	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03	0,03	0,03
V4 összesen	0,27	0,32	0,36	0,47	0,47	0,48	0,52	2,29

Megjegyzés: A kiemelt cellák a 0,2% vagy a fölötti értékeket mutatják.
 Forrás: OECD (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

Az OECD adatai szerint Magyarországon a bilaterális fejlesztési támogatások eloszlása mérsékelten koncentrált: 2020-21-ben a legtöbb támogatásban részesülő 10 ország (Szerbia, Ukrajna, Szíria, Jordánia, Vietnám, Mongólia, Bosznia és Hercegovina, Laosz, Törökország, Irak) kapta a magyar támogatások 46%-át. Regionális viszonylatban a leginkább elmaradott fekete-afrikai térségbe a magyar ODA 12,7%-a jutott. Hasonló arányú támogatásban részesül Dél- és Közép-Ázsia, valamint a csendes-óceáni térség. Európába irányul a magyar bilaterális támogatások kicsivel több, mint egynegyede (28,5%). A magyar bilaterális NEFE legnagyobb hányada (68,5%) az oktatást, az egészségügyet és a népesedést érintő programokat finanszírozza.

2. A CIVILEK SZEREPE A NEMZETKÖZI FEJLESZTÉSBEN

A nemzeti ügynökségeket, kormányokat gyakran éri az a kritika, hogy nem látják és nem értik a helyi igényeket, hogy a támogatás nem azokhoz jut el, akiknek valójában szükségük lenne rá. Általános vélekedés, hogy a civil szervezeteknek nagyobb teret kell adni a nemzetközi fejlesztési együttműködésben. Az 1970-es évek óta nő a civil szervezetek szerepe: kezdetben a humanitárius katasztrófák megoldásában vettek részt, később más egészségügyi, oktatási területen lévő kormányzati programok megvalósításába is bevonták őket. A nemzetközi fejlesztési együttműködés vonatkozásában a civil szervezeteknek mind a donor, mind a recipiens országokban kiemelt szerepük van és lehet (lobbizás, lakossági tájékoztatás és tudatosságnövelés, szükségletek felmérése, szükség esetén azonnali segítségnyújtás).

A Fenntartható fejlődési célok elérése érdekében kiemelt szerepet kell kapniuk a civil szervezeteknek. Az SDG-k 17.17. alcélja rögzíti, hogy ösztönözni és erősíteni szükséges - többek között - a civil társadalmi partnerségeket. A civil szervezetek sok esetben ugyanis jobban ismerik a helyi közösségeket, közel vannak a kedvezményezett csoportokhoz, közvetlenül az érintett emberekhez jutnak el. Senkit nem hagynak hátra, mivel elérik a legkiszolgáltatottabb és leginkább marginalizálódott csoportokat is. Képesek rugalmasan és gyorsan reagálni, nem bürokratikusak, és sokszor alulról jövő kezdeményezéseket valósítanak meg. Az OECD is ezt vallja, és az elmúlt években több felmérést is készített az OECD DAC tagjai körében a civil szervezetek szerepéről. E felmérések tanúsága szerint a kormányzati ügynökségek egyre inkább bevonják a civil szervezeteket projektek,

programok megvalósításába annak érdekében, hogy biztosítsák a célok elérését. Ugyanakkor az együttműködés egyelőre még kevésbé hatékony, és ennek növelése érdekében a civil szervezetek aktívabb és eredményesebb szerepvállalását elősegítő jogszabályi, szakpolitikai és pénzügyi környezet megteremtésére van szükség, amely erősíti a különböző szereplők céljai közti harmonizációt, valamint csökkenti a civil szervezetek bevonásával járó adminisztrációs terheket.

A donorországok a bilaterális támogatásokkal megvalósuló projektekbe, programokba is bevonhatnak és be is vonnak civil szervezeteket. A nemzetközi fejlesztési együttműködésben részt vevő civil szervezeteknek nyújtott támogatást két oldalról közelíthetjük meg (1. ábra). A civil szervezetek lehetnek egyrészt **projektvégrehajtók**, amikor a hivatalos szervek által definiált célok, programok, projektek végrehajtásában, megvalósításában vesznek részt, pl. a donor által kiírt pályázatokon keresztül. Ezeket a donorok az ún. **civil szervezeten keresztüli támogatások** ('aid channeled through CSOs') kategóriájába sorolva jelentik le a DAC-nak. Másrészt a civil szervezetek mint **független fejlesztési szereplők** is megjelenhetnek, ekkor a saját maguk által meghatározott fejlesztési programokhoz, projekthez, esetleg működési költségeikhez kapnak szabadon felhasználható támogatást, aminek hasznosításába a donor alapértelmezetten nem szól bele. Ez a DAC-statisztikákban a civil szervezeteknek **közvetlenül adott finanszírozás kategóriájaként** ('aid to CSOs') jelenik meg. A két mód közül túlnyomó többségben van a civil szervezeteken keresztüli támogatás, azaz a hivatalos szervek jelentős mértékben szeretnék megőrizni a programjaik, projektjeik feletti tulajdonlást, ezáltal pedig kontrollálni a finanszírozást.

1. ábra Civil szervezeteknek nyújtott támogatások.

ÖSSZES TÁMOGATÁS CSO-KNAK	
CSO-kon <i>keresztüli</i> támogatás	Közvetlen támogatás CSO-knak
Jellemzője: projektvégrehajtó, azaz a donor fejlesztési programjának megvalósítása	Jellemzője: működési költségek, saját fejlesztési program megvalósítása

Forrás: saját szerkesztés

A következőkben statisztikai adatok segítségével mutatjuk be a magyarországi civil szervezetek támogatásának jellemzőit, amiket más OECD DAC-országokkal is összehasonlítunk.

3. A TÁMOGATÁST KÖZVETÍTŐ CIVIL SZERVEZETEK TÍPUSAI, NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

2021-ben a DAC-országok és az EU-s intézmények bilaterális támogatásainak összege 151 millió USD volt, melynek 16%-ában (24 milliárd USD) voltak érintettek civil szervezetek. Ennek 87,5%-a ment olyan projektekre, programokra, amelyekben a civil szervezetek megvalósítóként voltak jelen (tehát civil szervezeteken *keresztüli* támogatás formájában). A 2. táblázat a DAC-országokat részletezi ebből a szempontból. 2021-ben a legtöbb támogatást az Egyesült Államok nyújtotta

a civileknek (8.224 millió USD), azonban arányaiban nézve Spanyolország esete kiemelkedő: a civileknek adott támogatás a teljes spanyol bilaterális ODA 44%-át tette ki, habár ez is majdhogynem teljes mértékben a civilek kormányzati programokba végrehajtóként történő bevonásával megvalósított programokat jelentett.

2. táblázat A civil szervezeteknek nyújtott teljes támogatás összege (millió USD) és aránya (%) az adott DAC-ország bilaterális támogatásaiban, 2021

Donor	CSO-knak adott összes támogatás	Az összes bilaterális támogatáson belül		Donor	CSO-knak adott összes támogatás	Az összes bilaterális támogatáson belül	
		CSO-knak adott összes támogatás	a CSO-kon keresztül menő támogatás			CSO-knak adott összes támogatás	a CSO-kon keresztül menő támogatás
	millió USD (2021-es árakon)	%	%		millió USD (2021-es árakon)	%	%
USA	8224	21	21	Japán	228	1	0
az EU intézményei	2756	11	11	Finnország	150	21	18
Németország	2216	8	5	Ausztria	114	16	16
Egyesült Királyság	1479	15	12	Luxemburg	106	29	25
Svédország	1377	35	29	Új-Zéland	76	13	9
Kanada	1036	21	20	Dél-Korea	45	2	2
Hollandia	1010	26	24	Csehország	25	28	27
Norvégia	985	28	21	Lengyelország	22	7	7
Svájc	971	32	22	Magyarország	17	7	6
Franciaország	698	5	5	Portugália	15	7	7
Spanyolország	673	44	44	Izland	5	9	7
Dánia	560	27	25	Szlovákia	5	14	14
Ausztrália	353	11	11	Szlovénia	3	7	5
Belgium	309	16	16	Litvánia	2	12	7
Olaszország	238	9	4	Görögország	0	0	0
Írország	236	38	18				

Megjegyzés: Észtországra vonatkozóan nem tartalmazott adatot az adatbázis. Kiemelve az átlag fölötti értékek szerepelnek.
 Forrás: az OECD adatai alapján saját szerkesztés (https://public.tableau.com/views/CSOs_FP/Dashboard1?embed=y&display_count=yes&publish=yes&origin=viz_share_link&display_count=no&showVizHome=no)

A civil szervezeteknek nyújtott abszolút támogatás nagysága, és ennek bilaterális támogatásokon belüli aránya között nincs összefüggés: nem jellemző, hogy a bilaterális ODA magasabb összegű abszolút értéke mellett a civileknek nyújtott támogatások magasabb aránya szerepeljen. A relatíve kisebb összegű bilaterális támogatás mellett is előfordulnak magasabb arányok (például Csehország, Luxemburg). 2021-ben a bilaterális támogatások több, mint 20%-át folyósították valamilyen módon civil szervezeteknek az alábbi országokban: Finnország (21%), USA (21%), Kanada (21%), Belgium (23%), Hollandia (26%), Dánia (27%), Csehország (28%), Norvégia (28%), Luxemburg (29%), Svájc (32%), Svédország (35%), Írország (38%). A másik véglet Japán és Dél-Korea, ahol a civileknek adott támogatás a teljes bilaterális ODA mindössze 1-2%-a. Görögország egyáltalán nem von be végrehajtóként civil szervezeteket, így ott ez az arány 0%.

Magyarországon 2018-ig elhanyagolható nagyságú volt a civil szervezeteknek nyújtott támogatás. Míg 2018-ban 8 millió USD támogatás ment civil szervezeteknek (ami így is az előző évek összegeinek többszöröse, ld. 2017-ben 0,33 millió USD), addig 2020-ban 57,7, 2021-ben pedig 17 millió USD. 2020-ban ez a teljes bilaterális ODA 24%-át, míg 2021-ben kevesebb, mint 7%-át jelentette. A 2020-as adat alapján hazánk a DAC és a visegrádi országok élmezőnyében, a 2021-es adat alapján azonban a DAC-átlag (16%) alatt, a DAC-országok utolsó harmadában és a visegrádi országok között is a legutolsó helyen szerepel e tekintetben. Mindezek alapján **a magyar civil szervezetek a kormányzati fejlesztési együttműködési tevékenységbe egyelőre kevésbé kiszámítható módon tudnak bevonódni.**¹

Ha a civileknek közvetlenül vagy a civileken keresztül nyújtott támogatásokat vizsgáljuk, akkor **a DAC-országokban leginkább a CSO-kon keresztüli támogatás a jellemző**, nem pedig a civil szervezetek saját prioritásai mentén megfogalmazott programokra vagy működésre adott szabad felhasználású, közvetlen támogatás. A 2018-ban civil szervezeteknek nyújtott összesen 8 millió USD-nyi NEFE-támogatásból 7 millió USD (azaz 90%) volt, ami civil szervezeteken keresztül megvalósult projektekre ment. 2021-ben hasonlóan alakult, a civil-támogatások túlnyomó többsége (94%) szintén civil szervezeteken keresztüli projektmegvalósításra nyújtott támogatás volt. A DAC-statisztikákon belül megkülönböztetik azt is, hogy a civil szervezeteknek nyújtott támogatás milyen típusú szervezeten keresztül történik: nemzetközi, donorországbeli vagy fejlődő országban belüli civil szervezet működik-e közre, vagy ezek közül egyik sem (nem meghatározott). A 3. táblázat a nagyobb DAC-donorországok által a különböző típusú civil szervezeteknek nyújtott támogatások arányát mutatja be az összes bilaterális DAC-támogatás arányában. A négy kiemelt ország (Franciaország, USA, Egyesült Királyság, valamint Németország) a DAC-országok által a civileknek adott támogatás 54-58%-át fedi le a vizsgált években (2015-2021), így a DAC-országokban erős koncentráció mutatkozik. Az Egyesült Államok dominálja a nemzetközi civil szervezeteket: a DAC-országok által a nemzetközi civil szervezeteknek nyújtott támogatások legalább egyharmada az USA-ból származik, de az Egyesült Királyság is kiemelkedő a maga 10%-os arányával (bár ez a 2015-ös 20%-ról csökkent le). A DAC-országok által a donorországbeli CSO-knak nyújtott támogatás vonatkozásában is az USA jár az élen: a teljes bilaterális DAC-támogatások közel 40%-a származik innen. A fejlődő országokban működő CSO-k esetén pedig az Egyesült Királyság emelkedik ki: a DAC-országok által a fejlődő országokban működő CSO-knak nyújtott támogatás egyötöde származott az Egyesült Királyságból (bár ez 2021-ben visszaesett 9,15%-ra, és az USA-ból érkezett a támogatások egyharmada).

¹ A jelentés véglegesítésének idején közzétett, tehát a jelentésben részletesen már fel nem dolgozható végleges DAC-adatok szerint 2022-ben a valaha volt legmagasabb szintet érte el a civil szervezeteknek nyújtott támogatás 96,8 millió USD-os összeggel. Ez a bilaterális NEFE 30%-át jelenti. Ezzel a teljesítménnyel már nemcsak a visegrádi, hanem a DAC-országok élmezőnyébe is bekerült hazánk. Mindamelllett, hogy ez mindenképpen öröndetes fejlemény, a civileknek nyújtott támogatások hullámváz szintjét, egyben kiszámíthatatlanságát is jól illusztrálja.

3. táblázat A civil szervezeteken keresztül és a civil szervezeteknek közvetlenül nyújtott támogatás nagysága néhány kiemelt országban, a DAC-országok által civileknek nyújtott támogatások %-ában, 2015-2021

	Nemzetközi CSO				Donorországbeli CSO			
	Fro.	UK	USA	Ném.o.	Fro.	UK	USA	Ném.o.
2015	1,03	20,43	31,40	1,70	0,68	8,10	44,84	7,85
2016	1,14	17,75	39,99	3,64	1,11	7,64	44,48	9,44
2017	1,27	16,76	38,78	5,37	1,45	9,75	41,47	9,89
2018	1,00	17,17	36,86	4,93	1,99	6,87	37,73	10,24
2019	1,81	16,01	36,67	5,77	2,63	7,59	36,53	11,02
2020	2,73	15,82	33,69	7,40	3,36	7,26	35,31	11,48
2021	2,34	9,28	40,68	8,18	3,51	5,29	37,68	12,31

	Fejlődő országbeli CSO				Nem meghatározott			
	Fro.	UK	USA	Ném.o.	Fro.	UK	USA	Ném.o.
2015	0,02	17,27	0,00	0,15	17,78	73,12	0,00	0,20
2016	0,22	25,46	0,00	0,89	5,05	73,92	0,00	0,00
2017	0,12	26,88	0,72	1,17	7,91	55,82	0,00	0,00
2018	0,70	21,61	0,00	1,08	15,73	34,71	0,00	0,00
2019	3,34	18,27	0,00	1,80	14,45	64,98	0,00	0,19
2020	3,05	22,21	0,00	2,37	0,98	34,41	0,00	4,25
2021	4,16	9,15	34,20	1,79	5,66	63,41	0,00	8,63

Megjegyzés: minél sötétebb a szín, annál magasabb %-ot jelent

Forrás: OECD (<https://www.compareyourcountry.org/dev-coop-profiles-2023/en/0/5428/default/all/20008+4+5+12+302?embed=noHeaderDAC>)

A 4. táblázatban a DAC-országok mint egység, valamint néhány kiemelt ország vonatkozásában vizsgálhatjuk meg, hogy az adott ország által nyújtott támogatás arányában melyik típusú civil szervezet a domináns. A kiemelt nyugati országokban a donorországbeli CSO-k és a nemzetközi CSO-k kapják a legtöbb támogatást. Ne feledjük, hogy a civil szervezetek jellemzően a kormányzati szervek által meghatározott programokban vesznek részt projektmegvalósítóként, és jóval kisebb arányban vannak a civil szervezetek saját programjaira és működésére érkező támogatások. Az Egyesült Királyság helyzete érdekes: a brit támogatások kb. 40-40%-a irányul valamilyen brit vagy valamilyen nemzetközi CSO-hoz. A V4-országok között is a donorországbeli szervezetek támogatása a domináns. Magyarország helyzete ugyanakkor érdekes a többi V4-országhoz képest: Magyarországon az évek során változott, hogy mely CSO-k kapták arányaiban nézve a legtöbb támogatást, míg a többi országban egyértelműen a donorországbeli civileket támogatták. Magyarország láthatólag még keresi a helyét ezen a területen.

4. táblázat A különböző típusú CSO-k támogatottsága az ország által a civileknek nyújtott összes támogatás %-ában néhány kiemelt DAC-országban, 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DAC	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	71,37%	70,04%	67,94%	67,07%	65,51%	65,30%	63,49%
Fejlődő országbeli CSO	5,12%	4,56%	5,35%	5,36%	6,05%	5,92%	8,12%
Nem meghatározott	2,10%	1,75%	1,28%	0,94%	0,86%	0,45%	0,23%
Nemzetközi CSO	21,41%	23,65%	25,43%	26,63%	27,59%	28,33%	28,16%
Egyesült Királyság	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	45,97%	44,58%	50,81%	43,19%	44,97%	44,32%	48,98%
Fejlődő országbeli CSO	7,04%	9,68%	11,02%	10,85%	10,00%	12,30%	10,84%
Nem meghatározott	12,21%	10,77%	5,50%	3,08%	5,06%	1,45%	2,11%
Nemzetközi CSO	34,79%	34,98%	32,67%	42,88%	39,97%	41,93%	38,08%
Franciaország	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	44,97%	67,82%	69,49%	74,69%	67,61%	69,58%	68,82%
Fejlődő országbeli CSO	0,07%	0,88%	0,44%	2,10%	7,91%	5,74%	10,43%
Nem meghatározott	34,53%	7,74%	7,18%	8,33%	4,87%	0,14%	0,40%
Nemzetközi CSO	20,43%	23,56%	22,90%	14,87%	19,61%	24,54%	20,36%
Németország	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	93,70%	88,00%	82,48%	83,36%	80,90%	76,86%	75,98%
Fejlődő országbeli CSO	0,12%	0,54%	0,77%	0,70%	1,22%	1,44%	1,41%
Nem meghatározott	0,07%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%	0,20%	0,19%
Nemzetközi CSO	6,11%	11,46%	16,76%	15,93%	17,86%	21,50%	22,42%
USA	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	82,64%	76,71%	74,00%	72,06%	70,28%	70,72%	62,69%
Fejlődő országbeli CSO	0,00%	0,00%	0,10%	0,00%	0,00%	0,00%	7,28%
Nem meghatározott	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Nemzetközi CSO	17,36%	23,29%	25,90%	27,94%	29,72%	29,28%	30,03%

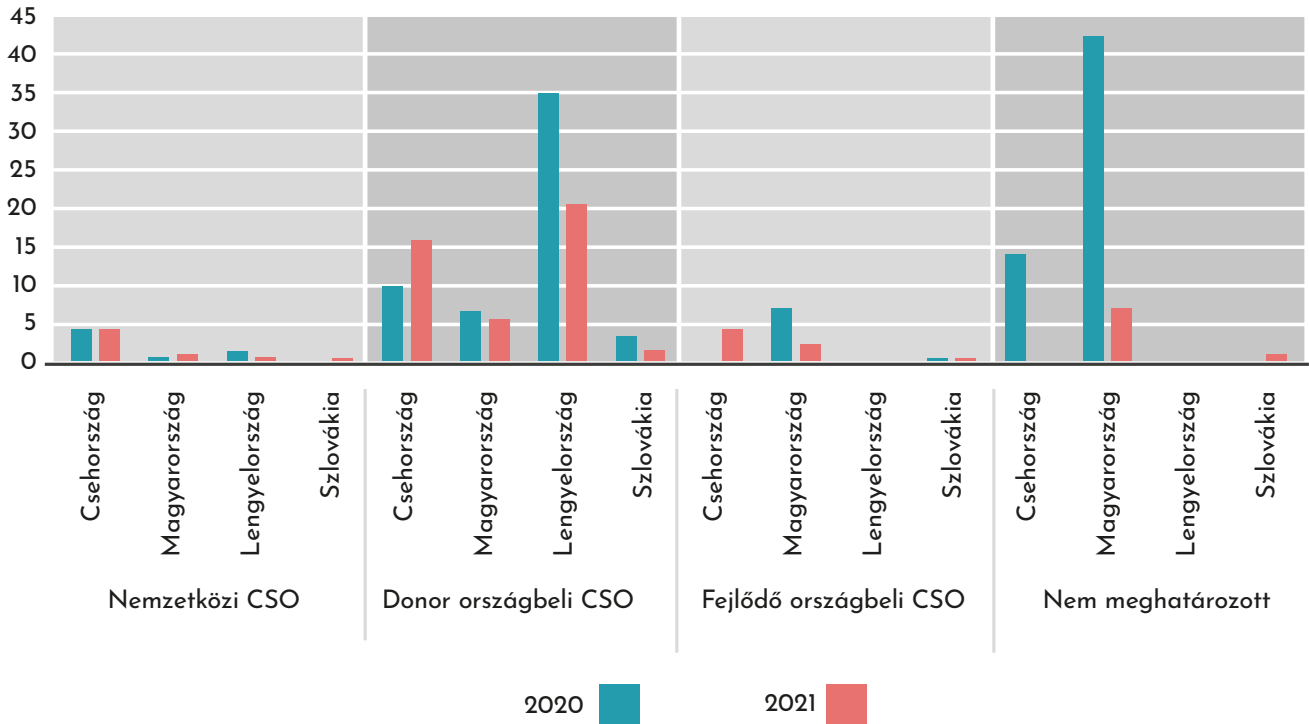
Csehország	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	82,81%	81,24%	85,84%	74,25%	36,24%	34,89%	64,48%
Fejlődő országbeli CSO	9,64%	9,49%	6,53%	8,89%	0,56%	0,25%	17,86%
Nem meghatározott	0,00%	0,00%	0,20%	0,34%	43,14%	49,10%	0,00%
Nemzetközi CSO	7,55%	9,28%	7,43%	16,51%	20,05%	15,76%	17,66%
Magyarország	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	84,24%	0,24%	1,02%	33,54%	96,72%	11,64%	35,07%
Fejlődő országbeli CSO	0,00%	0,00%	44,68%	11,52%	1,80%	12,49%	14,91%
Nem meghatározott	0,00%	91,27%	8,89%	0,00%	0,00%	74,03%	42,46%
Nemzetközi CSO	15,76%	8,49%	45,40%	54,95%	1,48%	1,84%	7,56%
Lengyelország	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	97,91%	95,21%	95,41%	95,09%	89,76%	94,88%	94,42%
Fejlődő országbeli CSO	0,00%	0,18%	0,00%	0,20%	0,00%	0,00%	0,00%
Nem meghatározott	0,00%	0,00%	0,00%	0,64%	4,04%	0,00%	2,70%
Nemzetközi CSO	2,09%	4,61%	4,59%	4,07%	6,20%	5,12%	2,88%
Szlovákia	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Donorországbeli CSO	40,31%	80,42%	64,65%	70,13%	57,40%	75,01%	34,27%
Fejlődő országbeli CSO	8,06%	8,06%	4,44%	0,52%	3,61%	13,04%	15,55%
Nem meghatározott	42,87%	8,50%	0,17%	24,46%	6,70%	8,21%	29,42%
Nemzetközi CSO	8,77%	3,02%	30,74%	4,89%	32,30%	3,75%	20,76%

Megjegyzés: kiemelt háttérrel a 20% fölötti arányokat jelöltük. Magyarország esetén a 2019-es adatok valószínűleg tévesek, mivel abban az évben a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram keretében folyósított támogatások a magyar adatszolgáltatásban a donorországbeli civil szervezeteknek nyújtott támogatásokban jelennek meg, ellentétben az előző és az azt követő évekkel, ahol ezek az ösztöndíjak - helyesen - a magyar közigazgatás (Tempus Közalapítvány) által kezelt támogatások között szerepelnek. A 2020-as támogatások többsége pedig egy szerbiai szervezethez került, és ezek a támogatások a fejlődő országbeli szervezetek kategóriája helyett a nem meghatározott kategóriában szerepelnek a statisztikában. Ezen problémák miatt fenntartásokkal szükséges kezelni ezeket a magyar adatokat.

Forrás: OECD (<https://www.compareyourcountry.org/dev-coop-profiles-2023/en/O/5428/default/all/20008+68+4+5+75+76+69+12+302?embed=noHeaderDAC>)

A 2. ábra a V4-országokra koncentrálnak mutatja be a civil szervezeteknek nyújtott támogatások összegét a civil szervezetek típusa szerint. Az ábra igazolja, amit a korábbi táblázatok is sejtettek: a donorországban működő CSO-k a visegrádi országok esetében is a leginkább támogatott szervezetek, a legkevésbé pedig a fejlődő országokban működő CSO-k. Magyarország esetében szintén a donorországbeli civil, valamint a nem meghatározott civil szervezetek dominálnak¹.

2. ábra A civil szervezeteken keresztül és a civil szervezeteknek közvetlenül nyújtott támogatás nagysága a visegrádi országokban, 2020-2021 (bruttó kötelezettségvállalás, millió USD, 2021-es változatlan árakon)

Forrás: OECD (<https://www.compareyourcountry.org/dev-coop-profiles-2023/en/0/5428/default/all/20008+68+75+76+69?embed=noHeaderDAC>)

Összefoglalva a magyar vonatkozásokat, Magyarország a DAC-országok között a civil szervezeteknek nyújtott támogatásokat illetően hullámszó teljesítményt mutat mind abszolút értékben, mind pedig a bilaterális NEFE százalékában. Az adatok arra is rámutattak, hogy míg a DAC-országokban a kiemelt nyugati donorok vagy a visegrádi országok körében kiegyensúlyozott, hogy milyen típusú civil szervezetekkel dolgoznak jellemzően a kormányzati szervek, addig Magyarország még ki kell, hogy alakítsa stratégiáját ezen a területen.

¹ 2020 esetében jeleztük korábban, hogy bizonyos tételek a kedvezményezett országban helyi szervezethez kerültek, tehát a kategória lehetne fejlődő országbeli is.

4. CIVIL SZERVEZETEKEN KERESZTÜL MEGVALÓSÍTOTT PROJEKTEK JELLEMZŐI, MAGYARORSZÁG

Magyarországon a Külgazdasági és Külügyminisztérium a felelős a magyar nemzetközi fejlesztési együttműködés tervezéséért, koordinálásáért és megvalósításáért, valamint 2022 óta újra a humanitárius támogatásokat is felügyeli. 2021-ben a minisztériumon keresztül valósult meg az összes magyar hivatalos fejlesztési támogatás 78%-a. A nemzetközi fejlesztési együttműködésbe más szervezetek és minisztériumok is bekapcsolódnak, például érintett a Tempus Közalapítvány, amely a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram koordinálásáért felelős. A fő végrehajtó szerv 2019 óta a Hungary Helps Ügynökség.

A 2. fejezetben utaltunk rá, hogy a civil szervezetek sokszor projektmegvalósítóként, azaz a projektgazda (donor agency) által kitalált projekt, program vagy célok megvalósításában vesznek részt a nemzetközi fejlesztésben. A következőkben ezen projektek, programok főbb jellemzőit mutatjuk be. Tekintettel arra, hogy a civil szervezetek bevonása 2018-tól vált jelentőssé, viszont a 2019-es év adatai bizonytalanok, így a következőkben a jelentés írásakor elérhető utolsó két év (2020 és 2021) adatai alapján mutatjuk be a magyar jellemzőket.

4.1 Általános jellemzők

2020-ban és 2021-ben összesen 177 projektet valósítottak meg civil szervezeteken keresztül (5. táblázat), melyek összértéke 70,04 millió USD volt. A legtöbb projektet mindkét évben a Külgazdasági és Külügyminisztérium jegyezte, és az összes megvalósult projekt 42%-a ezen donorszervezet támogatásával valósult meg, miközben 2020-ban a támogatási összegek 97%-a, 2021-ben pedig 55%-a származott a KKM-től. 2021-ben a Miniszterelnökség az az évi támogatások 44%-áért felelt. 2021-ben a megvalósított projektek száma minimálisan növekedett 2020-hoz képest, ennek ellenére összértékben jelentős visszaesés mutatkozik: közel 40 millió USD-vel kevesebb összeget szántak a projektekre, mint 2020-ban. A magyar nemzetközi fejlesztési együttműködés intézményrendszerével teljesen összhangban **az a konklúzió vonható le, hogy 2021-ig a két fő kormányzati szerv, amely a civil szervezetek bevonásával dolgozott, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, valamint a Miniszterelnökség.¹**

¹ Az 5. táblázat 2020-2021-es adatokat tartalmaz. Azzal, hogy a Hungary Helps Ügynökség 2022. júliusától a KKM alá tartozik, várhatóan a KKM lesz a legnagyobb kormányzati szerv, amelyen keresztül a civilek dolgoznak.

5. táblázat A civileken keresztül megvalósult projektek ('project-type interventions') száma és összértéke (millió USD, 2021-es árakon) donorszervezetenként, 2020 és 2021

Donorszervezet	Projektek száma			Projektek összértéke		
	2020	2021	Összes	2020	2021	Összes
Emberi Erőforrások Minisztériuma	41	-	41	0,29	-	0,29
Innovációs és Technológiai Minisztérium		1	1		0,13	0,13
Külgazdasági és Külügyminisztérium	23	51	74	52,47	8,71	61,18
Miniszterelnökség	22	39	61	1,41	7,03	8,44
Összesen	86	91	177	54,17	15,87	70,04

Megjegyzés: a két tizedesjegyre történő kerekítés miatt lehetnek eltérések az összes sorban
 Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

A 6. táblázat azt mutatja, hogy ezek a donorszervezetek milyen típusú civil szervezetekkel működnek együtt. A Külgazdasági és Külügyminisztérium, valamint a Miniszterelnökség dolgozik a legváltozatosabb típusú civil szervezettel: míg a KKM esetén a fejlődő országokban lévő, ill. a nem meghatározott CSO-k dominálnak, addig a Miniszterelnökség esetében a donorországbeli civil szervezetek élveznek elsőbbséget.

6. táblázat A civileken keresztül megvalósult projektek ('project-type interventions') száma donorszervezetenként és CSO-típusonként, 2020 és 2021

Donorszervezet / CSO típusa	2020	2021	Összesen
Emberi Erőforrások Minisztériuma	41		41
Fejlődő országbeli NGO	41		41
Innovációs és Technológiai Minisztérium	0	1	1
Nem meghatározott		1	1
Külgazdasági és Külügyminisztérium	23	51	87
Fejlődő országbeli NGO	3	20	23
Donorországbeli NGO	6	4	10
Nemzetközi Vöröskereszt	2	1	3
Nem meghatározott	14	27	41
Miniszterelnökség	22	39	61
Fejlődő országbeli NGO	10	6	16
Donorországbeli NGO	12	23	35
Nemzetközi NGO		3	3
Nem-kormányzati szervezet és civil társadalom		7	7
Összesen	86	91	177

Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

A Magyarország által jegyzett és civil szervezeteken keresztül megvalósított 177 projekt legnagyobb hányada (63%, 112) valamilyen európai országban valósult meg (7. táblázat), közülük is Szerbia (70) és Ukrajna (34) vonzotta a legtöbb projektet. Ezt követik a Szaharától délre fekvő afrikai országok, ahol az összesen 28 projekt közel 60%-át (16) 3 országban (Mali, Kongói Demokratikus Köztársaság, Kenya) valósították meg. Mindez arra utal, hogy ezek **a projektek földrajzilag meglehetősen koncentráltak.**

7. táblázat A civileken keresztül megvalósult projektek ('project-type interventions') száma földrajzi régióként és országonként, 2020 és 2021

Régió és ország	2020	2021	Összesen
Európa	63	49	112
Albánia	1		1
Bosznia és Hercegovina		2	2
Koszovó		1	1
Montenegró		1	1
Észak-Macedónia		3	3
Szerbia	41	29	70
Ukrajna	21	13	34
Távol-Kelet	2	3	5
Indonézia	1		1
Fülöp-szigetek	1	2	3
Timor-Leste		1	1
Közel-Kelet	6	8	14
Irak		2	2
Jordan	2		2
Libanon	2	2	4
Szíria	1	3	4
Jemen	1	1	2
Szaharától északra eső országok		1	1
Libia		1	1
Csendes-óceáni térség		1	1
Fidzsi		1	1
Nem definiált	1	1	2
Bilaterális, nem definiált	1	1	2

Dél- & Közép-Ázsia	2	12	14
Örményország	1	2	3
Azerbajdzsán		2	2
Banglades	1		1
Georgia		5	5
India		1	1
Kirgizisztán		1	1
Pakisztán		1	1
Szaharától délre eső országok	12	16	28
Kongói Demokratikus Köztársaság	3	2	5
Etiópia		1	1
Ghána	1	1	2
Kenya	2	5	7
Mali	1	3	4
Nigéria	1	1	2
Dél-afrikai Köztársaság	1		1
Szudán	1		1
Tanzánia	1	1	2
Uganda	1	1	2
Zambia		1	1
Összesen	86	91	177

Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

A következő négy táblázat a két legtöbb projektet megvalósító donorszervezetre koncentrál: a Külgazdasági és Külügyminisztériumra, valamint a Miniszterelnökségre. Ezek azt mutatják be, hogy 2020-2021-ben az egyes donorszervezetek milyen szektorokban valósítottak meg a civil szervezeteken keresztül projekteket az országok jövedelmi kategóriája szerint.

4.2 A Külügyminisztérium és a Miniszterelnökség tevékenységei

A 8. és a 10. táblázat alapján láthatjuk, hogy mindkét donorszervezet számtalan szektort érintő projekt megvalósításában vett részt civil szervezetek bevonásával, és úgy tűnik, hogy **míg a KKM a közepes jövedelmű országokra koncentrál, a Miniszterelnökség az alacsony jövedelmű országokat részesíti előnyben** mind a projektek számát, mind azok értékét illetően. A KKM esetén a 2020-2021-ben megvalósított 74 projektből 38 volt valamilyen **gazdasági szektort érintő**

beavatkozás (8. táblázat). Ezek mellett lényegesen kevesebb projektet valósított meg az oktatás, egészségügy, üzleti szolgáltatások, vagy éppen a környezetvédelem területén. Fontos azt is észrevenni, hogy a projektek túlnyomórészt (76%) a **felső közepes jövedelmű** országokban valósulnak meg. Az ipart érintő 28 projektből 27 ezen országokban lett implementálva. Az alacsony jövedelmű országokban 16 projektnek jutott hely, ezek harmada az egészségügyre koncentrált, a többi széttaprozódott.

8. táblázat A Külgazdasági és Külügyminisztérium által megvalósított projektek száma ('project-type interventions') s zektoronként és a fogadó ország jövedelmi kategóriája szerint, 2020-2021

Szektorok	Legkevésbé fejlett országok	Alacsony jövedelmű országok	Egyéb alacsony jövedelmű országok	Felső közepes jövedelmű országok	Összesen
Szociális infrastruktúra					
Oktatás	1	1		5	7
I.1.a. Oktatás, nem meghatározott szint		1		1	2
I.1.b. Alapfokú oktatás	1			2	3
I.1.c. Középfokú oktatás				1	1
I.1.d. Középfok utáni oktatás				1	1
Egészségügy		5	1	1	7
I.2.a. Általános egészségügy			1	1	2
I.2.b. Alap egészségügy		5			5
Kormányzat, béke, biztonság		1		1	2
I.5.a. Kormányzat és civil társadalom		1		1	2
Egyéb szociális infrastruktúra		3		4	7
I.6. Egyéb		3		4	7
Gazdaság					
Üzleti szolgáltatások				3	3
II.1. Közlekedés és raktározás				1	1
II.5. Üzleti & egyéb szolgáltatások				2	2
Gazdasági szektorok		2		38	40
III.1.a. Mezőgazdaság		1		6	7
III.2.a. Ipar		1		27	28
III.3.a. Kereskedelempolitika és szabályozás				1	1
III.3.b. Turizmus				4	4

Egyéb					
Egyéb területek		4		4	8
IV.1. Általános környezetvédelem				2	2
IV.2. Egyéb, több szektor				2	2
VIII.1. Vészhelyzet		1			1
VIII.2. Újjáépítés és rehabilitáció		3			3
Összesen (projektek száma, db)	1	16	1	56	74
Összesen (projektek értéke, millió USD)	0,001	18,52	0,14	42,52	61,181
1 projektre jutó átlagos támogatás nagysága (millió USD)	0,001	1,16	0,14	0,76	0,83

Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLEI#>)

Leszűkítve az 56 felső közepes jövedelmű országokban megvalósított KKM-projektet azok célja szerint, a 9. táblázat adatait kapjuk. A 8. táblázatból látszik, hogy az 56 projektből 27 iparfejlesztésre koncentrált. A 9. táblázatból kiderül, hogy ez a 27 projekt a **kis- és középvállalatok fejlesztésére** irányult. Érdeemes megnézni, hogy míg a 27 kkv-fejlesztésre irányuló projekt összértéke 18,3 millió USD volt, addig a 6 mezőgazdasági fejlesztéssel foglalkozó projektre 15,1 millió USD jutott. Ez azt is mutatja, hogy **sok, relatíve kis összegű projekt zajlott iparfejlesztés címen a felső közepes jövedelmű országokban**. Érdekesség, hogy a 27 db iparfejlesztési projekt mindegyike európai országban valósult meg.

9. táblázat A Külgazdasági és Külügyminisztérium által a felső közepes jövedelmű országokban megvalósított projektek ('project-type interventions') száma és értéke (millió USD, 2021-es árakon) cél szerint, 2020-2021

Cél	Projektek száma	Érték
Kis- és középvállalatok fejlesztése	27	18,35286
Mezőgazdasági fejlesztés	6	15,140666
Turizmuspolitika és adminisztratív menedzsment	4	5,424709
Társadalmi párbeszéd	2	0,01504
Vidékfejlesztés	2	3,330978
Üzletpolitika és ügyintézés	2	0,018368
Környezetvédelmi oktatás, tréning	2	0,022068
Demokratikus részvétel és civil társadalom	1	0,007364
Oktatási lehetőségek és képzés	1	0,008456
Korai gyermekoktatás	1	0,052522
Felsőfokú műszaki és vezetői képzés	1	0,013398

Kultúra és rekreáció	1	0,012166
Egészségügyi szolgáltatások	1	0,063292
Szociális háló	1	0,008825
Vasúti közlekedés	1	0,013359
Szakképzés	1	0,018054
Regionális kereskedelmi egyezmények	1	0,010888
Alapvető életkészségek fiatalok számára	1	0,006775
Összesen	56	42,519788

Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

A Miniszterelnökség a Külgazdasági és a Külügyminisztériumhoz képest kiegyensúlyozottabb képet mutat (10. táblázat). A 2020-2021-ben megvalósított 61 projekt fele az **oktatást és az egészségügyet** fedte le, több pedig vészhelyzetek megoldására irányult. A KKM-mel ellentétben a Miniszterelnökség a civil szervezeteken keresztül megvalósuló tevékenységében a **legkevésbé fejlett és alacsony jövedelmű országok felé fordul**: a 2020-2021-ben végrehajtott összes projekt közel 70%-a ezekben az országokban valósult meg. Ennek oka vélhetően az, hogy a Hungary Helps Ügynökség - amely ezekre az országokra koncentrál - a Miniszterelnökség alá tartozott ezekben az években.

10. táblázat A Miniszterelnökség által megvalósított projektek száma ('project-type interventions') szektoronként és a fogadó ország jövedelmi kategóriája szerint, 2020-2021

	Legkevésbé fejlett ország	Alacsony jövedelmű országok	Egyéb alacsony jövedelmű országok	Nem meghatározott	Felső közepes jövedelmű országok	Összesen
Szociális infrastruktúra						
Oktatás	8	6			1	15
I.1.a. Oktatás, nem meghatározott szint	5	3				8
I.1.b. Alapfokú oktatás	1	2				3
I.1.c. Középfokú oktatás	2	1			1	4
Egészségügy	6	5			4	15
I.2.a. Általános egészségügy	2	1				3
I.2.b. Alap egészségügy	4	3			4	11
I.2.c. Nem fertőző betegségek		1				1

Népesedési programok és vízellátás					1	1
I.3. Népesedési programok					1	1
Kormányzat, béke, biztonság		1		1		2
I.5.a. Kormányzat és civil társadalom		1		1		2
Egyéb szociális infrastruktúra		5			3	8
I.6. Egyéb		5			3	8
Gazdaság						
Gazdasági szektorok	2	2	3		1	8
III.1.a. Mezőgazdaság	2	1	2		1	6
III.2.a. Ipar		1	1			2
Egyéb						
Egyéb területek	3	4		1	4	12
VIII.1. Vészhelyzet	3	4		1	4	12
Összesen	19	23	3	2	14	61
Összesen (projektek értéke, millió USD)	1,35	2,98	1,32	0,27	2,53	8,45
1 projektre jutó átlagos támogatás nagysága (millió USD)	0,07	0,13	0,44	0,14	0,18	0,14

Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

A Miniszterelnökség által a legkevésbé fejlett és az alacsony jövedelmű országoknak biztosított 45 (19+23+3) projekt cél szerinti beosztását a 11. táblázat tartalmazza. A legtöbb projekt az oktatási lehetőségekre irányult. Összértékben ugyanakkor a 2 korai gyermekoktatásra irányuló, valamint az 5 mezőgazdasági projekt volt a legmagasabb - ez a 7 projekt vitte el az összes miniszterelnökségi támogatás több, mint felét (57,9%). Regionális megoszlást illetően a **szub-szaharai térségbe irányult a projektek fele**, és az összes oktatással összefüggő képzési projekt itt valósult meg.

11. táblázat A Miniszterelnökség által a legkevésbé fejlett és az alacsony jövedelmű országokban megvalósított projektek ('project-type interventions') száma és értéke (millió USD, 2021-es árakon) cél szerint, 2020-2021

Cél	Projektek száma	Érték
Oktatási lehetőségek és képzés	8	0,199392
Anyagi segélynyújtás és szolgáltatások	5	0,145907
Mezőgazdasági fejlesztés	5	1,745397
Alapvető egészségügyi ellátás	4	0,37977
Egészségügyi szolgáltatások	3	0,278075
Szociális háló	3	0,286656
Kis- és középvállalatok fejlesztése	2	0,280383
Korai gyermekoktatás	2	1,525997
Kultúra és rekreáció	2	0,176476
Szakképzés	2	0,025363
COVID-19 ellenőrzés	2	0,014025
Középfokú oktatás	1	0,016493
Alapoktatás	1	0,065972
Sürgősségi élelmiszer-támogatás	1	0,030857
A mentális egészség és jólét előmozdítása	1	0,032986
Segélynyújtási koordinációs és támogató szolgáltatások	1	0,032986
Alapvető egészségügyi infrastruktúra	1	0,092361
Nők és lányok elleni erőszak megszüntetése	1	0,309971
Összesen	45	5,639067

Forrás: OECD alapján saját számítás (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE1#>)

4.3 Koncentráció

Az előző fejezetek a projektek számára és azok összértékére koncentráltak, viszont nem derült ki belőlük, hogy mely civil szervezetek vesznek részt ezek megvalósításában. Az OECD Magyarországról készített 2023-as peer-review jelentése szerint 2016-2020 között az öt legtöbb támogatást kapó civil szervezet a teljes civil szervezeteknek közvetlenül vagy közvetve adott támogatás 81%-át kapta meg, sőt, a két legnagyobb szervezet 71%-ot tudhat magáénak (12. táblázat), ami **erős koncentrációt** mutat.¹

¹ A jelentés az alábbi linken teljes egészében megtekinthető: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/ec7d67f1-en/index.html?itemId=/content/publication/ec7d67f1-en&_csp_=949ab00713e6665be9eb39c8f8099ba3&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e390-b8ad6f5f25

12. táblázat Az öt legtöbb támogatásban részesült civil szervezet Magyarországon, 2016-2020

Szervezet neve	Civil szervezet típusa	Támogatás éve	Támogatás nagysága (millió USD)	A civil szervezeteknek nyújtott összes támogatás %-ában
Prosperitási Alapítvány	helyi	2020	38,2	59%
Ökumenikus Segélyszervezet	magyar	2016, 2017, 2019, 2020	7,8	12%
ADVANCE Alapítvány	helyi	2020	3,0	5%
Fondazione AVSI	nemzetközi	2018	1,9	3%
Máltai Szeretetszolgálat	magyar	2016, 2017, 2019, 2020	1,4	2%
Összesen			52,3	81%

Forrás: saját szerkesztés az OECD Development Co-operation Peer Reviews: Hungary 2023 alapján

A Prosperitási Alapítvány Szerbiában, a Vajdaságban támogatta a vállalkozókat mezőgazdasági gépek vásárlásában. Az Ökumenikus Segélyszervezet a kapott támogatással a kárpátaljaiakat segítette a COVID-járvány idején, főként 2020-ban. Az ADVANCE Foundation a COVID idején kapott támogatást kórházak építésére Kárpátalján. A másik két szervezet a szíriai háborúval összefüggő segítségnyújtásra nyert el támogatást. Ezek azt mutatják, hogy azok a területek élveznek elsőbbséget, ahol magyar kisebbség él.

Az OECD Magyarországról készített jelentése felhívja a figyelmet arra, hogy a KKM által megvalósított projektekbe gyakran a civil szervezetek helyett a magánszféra vállalkozásait vonják be. Ennek okai részben a projektek méretében, másrészt a kormányzat által preferált beavatkozási szektorok jellegében keresendők. A Hungary Helps ugyan nyitott a civil szervezetek felé, azonban eddig jellemzően nyílt pályázati felhívások nélkül nyújtott adományjellegű támogatásokat civilek számára. Ez egyrészt rugalmasabb támogatási működést tett lehetővé, aminek keretében a civil szervezetek saját kezdeményezései nagyobb teret kaphattak, ugyanakkor kevésbé átláthatók és kiszámíthatók a Hungary Helps civil szervezetekre vonatkozó kiválasztási kritériumai és az, hogy miképp lehet hozzájutni ezekhez a forrásokhoz. A KKM és a Hungary Helps Ügynökség tájékoztatása szerint a jövőben mindinkább pályázati kiírásokon keresztül tervezik bevonni a civil szervezeteket, amit megerősít a tény, hogy 2024 januárjában közzétettek egy szubszaharai Afrikára vonatkozó pályázati kiírást kifejezetten civilek számára.

5. AZ OECD AJÁNLÁSAI A KORMÁNYZAT SZÁMÁRA A CIVIL SZERVEZETEKSEL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSRE VONATKOZÓAN

Az OECD 2023-ban publikált peer-review jelentése Magyarország nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenységéről az alábbi ajánlásokat fogalmazta meg:

- A hivatalos fejlesztési támogatás további növelése mellett csökkenteni szükséges annak széttagoltságát, lehetővé kellene tenni a **többéves pénzügyi és szakmai tervezést**, valamint a nagyobb, hosszabb távú beavatkozások finanszírozását korlátozott számú, stratégiai partnerként kezelt országokkal.
- Az érdekelttel teljes körűvel való együttműködés erősítése az alábbiak révén:
 - ♦ mechanizmusok létrehozása a szisztematikus konzultációhoz;
 - ♦ a finanszírozás átláthatóságának és beszámoltatásának javítása;
 - ♦ több közvetlen és hosszabb távú finanszírozást biztosítani a civil szervezeteknek.
- **Befektetések ösztönzése a fejlesztési együttműködéssel kapcsolatos készségek kiépítésébe és fenntartásába**, többek között megfelelő képzések, karrierlehetőségek és a fejlesztési szakértők szélesebb körű magyarországi ökoszisztémájának támogatása révén.
- A civil szervezetekkel való partnerség erősítése szempontjából kiemelten fontos a **rugalmas és hosszú távú finanszírozás kialakítása**. Azzal, hogy Magyarországon néhány kiválasztott civil szervezet működik közre a programok és célok megvalósításában, nem valósul meg a **partnerszervezetek diverzifikálása**. A finanszírozás többnyire rövidtávú és a projektek végrehajtására korlátozódik, kevés lehetőséget hagyva a civil szervezetek saját kezdeményezéseinek megvalósítására, kapacitásaik kiépítésére, fejlesztésére. Ugyanakkor a helyi szervezetek támogatása, valamint a vészhelyzetekben adott támogatás azt mutatja, hogy Magyarország hajlandó civil partnerek bevonására. E bizalmat tovább erősítve és erre építve Magyarország rugalmasabb, megbízhatóbb és hosszú távú finanszírozási lehetőségeket dolgozhatna ki a civil szervezetek számára.
- Magyarországnak át kellene gondolnia, hogy **milyen célok mentén** dolgozik együtt a civil szervezetekkel, mind saját jogon fellépő, független fejlesztési és humanitárius szereplőként, mind pedig a kormányzati programokban végrehajtó partnerként. A **közvetlen, rugalmas és kiszámítható támogatás** elérhetőségének és hozzáférhetőségének növelése segítené a civil szervezetek pénzügyi függetlenségének és fenntarthatóságának növelését.
- A **civil szervezetek szélesebb körűvel való együttműködés** lehetővé tenné Magyarországnak számára, hogy több szakértelmet használjon fel. Bár a civil szervezetek előtt is nyitva áll a lehetőség, a KKM pályázatainak legtöbb kedvezményezettje magáncég. A magán-szektorbeli szakértelemre vonatkozó követelmények és egyes esetekben a projektek nagy mérete gyakran kizárja a pályázatokból a kisebb magyar civil szervezeteket. A Hungary Helps Ügynökség együttműködik a civil szervezetekkel, de gyakran nyílt pályázat nélkül, és a kiválasztási kritériumok sem publikusak.
- A magyar civil szervezetek fejlesztési együttműködésben betöltött szerepét lehetne növelni azzal, ha az **uniós pályázatokon való részvételhez** kapnának pénzügyi és technikai támogatást.

6. A HAND SZÖVETSÉG AJÁNLÁSAI

A jelentés megállapításainak és az OECD DAC peer review ajánlásainak figyelembevételével a HAND Szövetség is megfogalmazta ajánlásait a civil szervezetek NEFE-szerepvállalását támogató finanszírozási környezetre vonatkozóan:

- A kormányzat a civil szervezetekkel együttműködésben és egyéb érintettekkel konzultálva alakítson ki - akár a megújítás előtt álló NEFE-stratégia részeként - egy, a **civil szervezetek bevonására, kapacitásfejlesztésére és nemzetközi fellépésük elősegítésére vonatkozó stratégiát**.
- Egy valóban a civil szervezetek szükségleteit figyelembe vevő stratégia kidolgozásához elengedhetetlen a **civil szervezetek igényeinek, az általuk preferált szektoroknak és földrajzi régióknak a felmérése**.
- A stratégiával összhangban a kormányzat vázoljon fel egy, a hazai és a fejlődő országbeli civil szervezetek számára is **kiszámítható támogatási koncepciót**.
- A civil szervezetek bevonására vonatkozó stratégia, ill. a támogatási koncepció központi célja kell, hogy legyen **az együttműködő szervezetek körének szélesítése**, és a minél változatosabb célokkal, fellépéssel és formában működő civilek felkészítése és bevonása a NEFE terén.
- A támogatásokat a kormányzat minél nagyobb arányban **nyílt pályázati kiírások** keretében tegye hozzáférhetővé a szervezetek számára, transzparens kiválasztási kritériumok alapján.
- A támogatások keretében a kormányzat törekedjen arra, hogy minél nagyobb mértékben tegyen hozzáférhetővé a szervezetek saját prioritásai mentén meghatározott programokra és működési költségeire **szabadon felhasználható forrásokat**.
- **A kormányzat** tegye lehetővé, hogy ne csak rövidtávú projekteket, hanem **több éven átívelő, összetett programokat is támogatni tudjon**.
- A kormányzat segítse elő a NEFE-ben érdekelt **különböző szektorok között az együttműködést**, és hozzon létre újra a szakpolitikai egyeztetés érdekében egy **minden releváns szektort bevonó konzultációs testületet**.
- A széleskörű társadalmi támogatottság megteremtése érdekében a fejlődő országokban végrehajtandó projektek finanszírozása mellett a kormányzat hirdessen meg újra hazai **szemléletformálásra és globális felelősségvállalásra nevelésre irányuló pályázati kiírásokat**.
- A vonatkozó EU-s pályázatokon való részvétel elősegítése érdekében a kormányzat - a létező általános önerő-pályázaton túl - vezesse be újra a kifejezetten NEFE-vel és szemléletformálással kapcsolatos **uniós projektekhez nyújtott önerő-támogatás** intézményét, amelyet más európai országok mintájára tegyen automatikusan elérhetővé az EU által jóváhagyott pályázatok esetén.

**A HAND Szövetség
kiadványa**

H A N D